

פניית עורף אורפאית לאשה

בשני הקטעים שלא התפרסמו מ"עידו ועינם", שנמצאו בארכיונו של עגנון, מתפרשים שני עניינים מרכזיים בתפישת עולמו של הסופר. הראשון הוא תפישתו העצמית את ה"עולם" שבסיפור, כעולם הנובע כולו מתוך נפשו שלו. העניין השני לא נאמר בגלוי באף מקום אחר בכתבי עגנון ובספרות העברית בכלל: ויהי מעשה היצירה האמנותית עם פניית עורף אורפאית לאשה

עידו ועינם, מן הגדולים שבסיפורי עגנון. לוכד כל קשר בו בקשריחידה מחרים שאינם מבינים לו. הוא, סופר דב סרו. אותה "מסח'סיפור נוקעה שבה מתחלל, על פני רצועת תיאור אחד של מסע חסון מה שנפרד בממשותף גם מבחינת המסע גם מבחינת הזמן - האשית והאשיות, קטנת ויחידה, פרייהסטוריה ומודרנה". פרספקטיבות הזמן הענקית הנפרשת בו, מבנה המעגלים שלו, מעגלים המובלים זה בתוך זה והצחצוחים זה את זה ועוצמת הכיפוף הדימנטי המושקעת בכל רף שלו יוצרים יחד סקרנות יחידה במינה סקרנות אינטלקטואלית מאור, ומצד אחר - רגשית מאוד. וכאן - בפירוש סקרנות, לא רק מליאה, אף תהיה ולא רק היעשפות כיגון ותמהון, וכאן - בשוויון נרד של עצמות. המטרות השב לית אינה עורפת על זו הרגשית, אלא היא מצטרפת אליה ומניחה ביד הקורא מעין סימני ררך נמסע אל מעמקי. אבל סימני הדרך האלה גם מערשלים את הדרך, הם נמוגים כשנוגעים בהם.

והו סיפוריה של נמולה, אשה מזמרת שזוכאה לירושלים בארץ הרחיק רחוקה כמזרח השומרת עמה ממזרח של שירה עתיקה שקיבלה מאביה שהיה מנהיגו של עם עינם והיה. גבריאל גמון. והנטי ספרים עבריים ובכתיב יד עתיקים בכל תפר צות היהדות, הוא שמגש בה כארצו, נשא אותה לאשה הבראה לירושלים. נמולה היא סדהודית, וכי לישמרה שלא תאבד קיבל גמון מאביה צדוד עלי מגולה שיבטיחו את שובה לביתה כסוף הלילות האשורים. אבל בבואה לירושלים היא מתערערת ומחלת רוח מעיבה על חייה ועל חיי בעלה בירושל לים זה גם הכב, הרקסודו גרועו נינת, החופש את לישון עידו העלומה ואת הימנני עינם, לאחר שכר קי כעבר במחוזות האדריים והדוקים ושמע בהם את שידחה של נמולה.

הסיפור עורך מעגלי בתוכו מעגלי המספר עוזב את ביתו שאשתו וילדיו עוזבוה וכו' לנוד בבית ירדיו (נרדודו ונרדה גרייטנברג) שנסעו לנרמניה. כבית הבורד היה בו גמון לפוגשו ומספר לו את מצוקתה נמולה נעלמה מביתו והיא נותר בלי עלי הסגלות ששמרו את שובה. הוא מביא אותם בסעוד למישהו. בבית הזה, מתגבר נסוף ואכל מוחש מן והתחלחלו נמצאת גם נמולה במחיצה נרעון נינת שזכה כעלי הסגלות המכוסים סגב סתרים. מצד רחף הדיברים הזה מתגלים קשרי קשרים בין הרמז יות השונות (המספר בתוכו), חלקם גלויים, חלקם מרומזים וחלקם עלומים.

מסעה של נמולה הסודית המשותפת לירושל לים מסתיים כאשר משום מגעו של נינת פג הבחן השומרי אותה בסדהודיה ושניהם נשללים מגו ומי תים. על כל אלה מרדחות המלים של הסיפור - שכל השמות שבו (אנשים ומקומות) מתחילים בע

חריז ומנים, יוצרת בעליל "עולם" המקביל ל"נפש". העניין השני הוא מדרש האותיות. מתוך דבריו של עגנון בקטע הזה על אודות המיינסים הקדמרי גים, ברור כי הוא ראה עצמו פייסן ורבר המסתבר בעוד מקומות כביהתו) וכי הוא ריבן את שילוב אותיות השם של הידבר ביצירה כמריה עמוקה ורבה יותר כאשר היצירה החייס אל תור ה"אמנות". האותיות העבריות, סרך והמפשה הק כלית, נחמשת כענינו כססימה מטאפיסית והערד פת למימוש הויסאורי המעשי בעולם. הדוא הוא כי המסודר, המסביע את ופתם שמו ביצירה המסא פיסית ופיסית, מתיר את הדיירו אל וקיות העד למ. על פי תפישו זו יש תואם בין מערכי נפשו של המסודר לבין וקיות העולם, והקבלה עשונית בין מעמדו של המסודר לבין מעמדו של האל.

שמו של המסודר ארנו, לבן, רק הותם האמן על היצירה, אלא חלק ממסעויותו, בעולם התחתון וה עלייו כאחד. שמו של עגנון, חזוקק כאן לשתי אותיות - ע"ג - הוא לבן חלק מן העולם במשכ עות החמורה ביותר של המלה.

המדרש שמסודר עגנון בקטע זה על המסוק מוכי ריה ועמ"י מור אדהיחישו קיבע את ו. ע"ג של השם בתוך סוד העולם שלאוד התורכה סוד שאינו עוד סוד הא"ב אלא הוא מעודנב ומעוזו, רק הגמולה עשויה להחזיר את המד על כט דוד המורה והמד פכת על סוד האותיות (תשר"ק) עליש תמישה זו, שהיא מיתוח איש ונועו של שיטה ידשנית עתר ק, והפכת המערכת הלשנית של הסיפור עצמה, על אחתיה. וכל ציודיפה, לאמבלמה בעלת מש מעוז משל עצמה, גם אם אין לה מסופן מוחשי. כגב היורה המסודר המתרחש כלשון הסיפור עצ מה אינו נפתר כאמת בשם "עגנון" או אמשר לפסד זה כגמרה בארוקות, מפני שהשם עצמו נימל מתוך עולם נפשי ופיסי.

עגנון נטל את שמו, כידוע, מסיפורו "עגנונת", וכן כירס גם את חייו הממשיים בשם פיסי המסמל את המציא העגנית. ב"עידו ועינם" ו"ב"ע עולמ"

מחזיק העולם כולו ואי כדברי גמון, ה"גיאוגרפיא", כחוכו כביסל, את ויתמו של העינון המסומל בשם. כך נראה העולם כסיפור. כמפעל ממש, כחד צנה נמולה של נפש המשודר.

הקטע השני, העוסק ברקסודו נינת, מכיא שתי עובדות מסרעות. האחת: המספר כ"עידו ועינם" היה קשוד כעכב כגינת ררך ילדיו. השנייה: לכה הוא ניד הוא "כצנעו בני אדם שלא ידעו אשה מימיזם". שתי העובדות "עוטפות" את העליה משני צדדיה המספר יכול היה לרעת מיזה נינת והיכן הוא וולא ידע, ומצד אחר - נמולה לא היזה מוצאת בגינת כרוון ארסי גם אם היזה ניצלת.

סילוקו של קטע זה ואו חומר דומה שעלה עם בנין הסיפורו מעולמו של "עידו ועינם" הוא מאלף לא רק משום העורפת המוצע על פני הגלוי ובתר ליוחו של נינת מתחשת כסיפור בלאו הכי, כלי אף מלה מיוחדת לכך, אלא משום האינסטינקט הסר פור יודמסי והצפי המתגלה בכך. נינת וגמולה הן הרמויות היחידות כסיפור שאין למספר נגיעה ישר רה אליהן הן מתגלות לו פתואם, לקראת סיומו כדתגלות. כל פגישה מקדימה ביניהם היזה מפרדה את מחביר הסיפור המתח הדסה את ורשם היזה ושמפות והתקלפות, של המד הנסתר בשירתו של נמולה לגינת - המחשבים כאילו הם תוכו הכמסו של המספר עצמו ותחשו לעיני פתואם - התוך שבו מתרחש מעשה היצירה עצמו, ובו שרה היזה הנשית שיר כישופים הרהה הגברית כחבתה.

מעבר לריקתו ל"עידו ועינם" יש בקטע הזה רבר אחד שלא נאמר בגלוי באף מקום אחר בכתבי עגנון ובספרות העברית בכלל הוא זו ואין נישא אלו - הרב הזה הוא תיסוח החיני המישה לאדם תודר המריש כנשים. אין זה אידאליים אמלסוני אלא יחזור אלהי, פניית עורף אורפאית לאשה, זו שניסחה המודני הגדיל נעשה ביד קידקטור ויומנים, 1840, ובעיקר "כשבה אברהם" כ"חיל ידע רה" עניין זה, המבלע ככל תפישתו של עגנון את מעשה היצירה האמנותי ונועיקר "עגנונת" וב"אגרת המסור", יתנו את תפישת היחידות היחידות וגם זו המוכה כהתגבחות על החופים ועל היצור, היה כמסתכר מסקע זה היורה מוכרת ומחד עת לחלוטין בעולמו של עגנון.

שאר הרברים, על תעשימה קדומת ליצירה ועל תלגלול המתמיד של השירה בעולם, תגלגל שב ירכו כל מעשה אמנות היא מיפיש מאחור של רח מקרים, עם כל דיפיים הרב, אינם אלא כפל רברים על מה שיש כסיפור ביתר ריחה ועוצמה. "אין לו רבר" שלא קדם לו רישום. משל לעוף קודם שהוא עף פרדם כנפשו וזן עושה צל, מביה הוא כצל ובר כל כנפיו וסת" ר"עידו ועינם", ער רבה, עם שצ"א.

גידע סר, ברוד לסלית - על שר עגנון, כי רח לחשבת, ירד, 1963, עמ 208